

XIII/1758
(4)

JOSEPHI JOACHIMI

LORGÆ

VALENTINI,

GRAMMATICES IN ACADEMIA VALENTINA

PROFESSORIS,

ORATIO

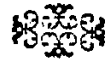
IN DIALECTICÆ

LAUDEM.

HABITA

In eâdem Academia à clarissimo, & egre-
gio adolescente

DON SALVATORE SANZ
DE VALLES.

VALENTIÆ EDETANORUM:
APUD JOSEPHUM GARCIAM, ANNO MDCCXXIX.

R. A. P. Pti. Fr. JOSEPHI EMMANUELIS
Minyanae Ordinis SS. Trinitatis ad D. Maria V.
de Remedio tertium Cœnobiarchæ &c.
Judicium.

BONAM est quod habeam gratiam R. A. D. D. Josepho Rivio Barcinonensi Canonico, & in Diœcesi Valentina Vicario & Gubernatori Generali, qui tenuitatem meam, ut in publicum cum censoria virgula prodiret, dignam existimavit. Pronunciandi siquidem mihi munus injunxit de Oratiuncula in laudem Dialecticæ, quam scripsit Josephus Joachimus Lorga, Grammatices Professor, & in Academia clariss. Salvator Sansius, ex ephebis vix emeritus, dixit non sine juventutis plausu, & cunctorum oblectamento. Eam bonam esse, exasciatam, & politam vident planè qui lilio non vitant. Certè habet bene scriptum opus Lectorem ex se satis propitium; si secus, ut quis ferat, nulla efficitur commendatione. Hæc tantum, ut rana Seriphia non videar taciturnior. Plura dicere vetat officii ratio, ne ex caperata frontis censore in Laudatorem intemptivum prolabi videar. Personam enim mutare non lubet. Caterum, præfatam Oratiunculam nihil Ecclesiasticæ doctrinæ, nec fidei Catholicæ absõnum continere liquido dejerare ausim. Dabam in eodem Cœnobio v. Idus Maji, an. MDCCXXIX.

Imprimatur.
De Rius, V.G.

Fr. Josephus Emmanuel Minyana.

JOSEPHUS JOACHIMUS LORGA

LECTORI BONAM MENTEM.

ECce tibi, Lector, Oratio, quam in Dialecticæ laudem conscripsi, ut eam clariss. Salvator *Sanz de Vallès* antequam Dialecticam propugnaret in literaria illa velitatione (*Ternum* vocant) in Academia Valentina quorannis fieri solita, recitaret. Ad eam autem scribendam non delegi argumentum, sed ab egregio illo adolescente est ad me delatum. Compositum præterea est facili, & ut vides, stylo certe simplici; ne quid esset saltem, quod ad verborum juncturam, & coagmentationem attinet, in quo quis posset offendere; non enim quæsi barbaras, & inauditas dicendi formulas, atque inania verborum strepitamenta, quibus eloquentiæ nomen parare se nonnulli arbitrantur: qua ex re fit ut legentes graviter porius mirentur, quàm ut liquido possint intelligere. Nolo enim te ad orationem meam, OEdipo comitatum accedere, neque te etiam ad Apollinem mittere. Plana sunt omnia. Possent ego alias edere Orationes, quas styli exercendi causa conscripsi. Tum Selectas, ut vocant, Ciceronis, Hispano à me sermone donatas: tum etiam elegantissimas Phædri Augusti liberti Fabellas, quas ego feci Latino-Hispanas: & hæc quidem brevi, ut spero, lucem videbunt, propterea quod ita me amicorum, & doctorum pariter virorum hortatur auctoritas. Interea tamen volui hanc qualemcumque orationem, quasi animi, & studii in me tui exploratricem præmittere. Quæ si te leni sineroque in me offenderit animo, justam erit, quod tibi habeam hac una de causa gratiam. Sin autem mihi absenti detraxeris, & me maledictis incefferis, quam rectè id feceris viderint eruditi, quorum maximi tantum facio sententiam. Ego verò nihil propterea laborabo, quin potius mihi tacitus gratulabor, quod ut sinistrum hac in re proderet iudicium, tibi copiam fecerim. Vale ac quiesce, si sapias.

JO-

Pag. 1

JOSEPHI JOACHIMI LORGÆ

VALENTINI

GRAMMATICES IN ACADEMIA VALENTINA

PROFESSORIS,

ORATIO

IN DIALECTICÆ LAUDEM.

Si quanta est hujus loci auctoritas (Receptor amplissimè, sapientissimi Doctores, vosque Adolescentes bonarum Artium studiosi) tanta in me esset, & ad rectè disserendum, & ad ornate dicendum facultas, non profecto verèrer hoc dicere apud vos die, in quo pristinam nostræ Academiæ consuetudinem, à multis ante me disertissimis adolescentibus servatam, superioribus annis intermissam revocare impellor. Nam cum nullam apud me viderem loquendi, nedum bene dicendi facilitatem, id certè erat causa, cur ego hujus auctoritatem loci contingere minimè audebam, nec in hujusmodi curriculo me quoque versari fas esse ducebam, nisi ad id me patrius Scholæ mos, & diligentissimi pariter præceptoris compulisset auctoritas. Verebar enim ne mea, hoc est, adolescentis nihil exercitati oratione, nullo illustrata nitore, nullisque culta ornamentis, aut styli ruditate aures vestras gravius offenderem, sicque merito temeritatis summæ, vel audaciæ singularis

ris iudicium subirem, quòd non iis præsiis, quibus me ad hoc munus obeundum instructum esse oportebat, illud audacter susceperim; sed spero tamen pro vestra ingenii benignitate, & studio singulari, quo omnes bonarum Artium studiosos prosequimini, vos æqui bonique hoc officium consulturos, cum eo solùm consilio à me præstetur, ut inde meam in hanc clarissimam Academiam, cui prima Artium libamina me debere profiteor, restatam relinquam voluntatem. Quoniam igitur hodierno die in hunc locum ornatissimum convenistis, vos oro, atque obtestor, ut mihi aliqua de eâ Philosophiæ parte, quæ à Philosophis Dialectica, seu ratio subtilis nominatur, brevi oratione dicere meditati, exigui temporis usuram ne denegetis. Vos quoque auditores Aristotelis studiosissimi rogo, ut quoniam ejusdem disciplinæ vinculo unâ mecum conjuncti estis, aditis æquo animo, & me de nostro omnium studio serio, & benevolè differentem libenter audiat. Et ne longius abeam quàm par est, quàmque temporis angustia videtur postulare, Dialectica (quam instrumentum cujus præsidio cæteræ Artes utuntur, rectè dixit Aristoteles, idque etiã frequens Philosophorum sententia confirmat) ita cum hominum natura conjuncta est, ut cum in naturali usu rationis versetur, atque orationis vitia, nempe obscurum, ambiguum, & falsum feliciter emendet, unâ cum hominibus natam intelligere facillè quis possit. Nam cum homines naturali usu disputantes, munitique præsiis naturæ, ingenio nimium, & iudicio differentes, quæ sint in disputando vera, quæ falsa, quibusque positis quid sequatur, animadvertent, hanc certè artificiosam Dialecticam à naturali eorum usu, quæ propter consuetudinem cum celeri animorum motu callidiùs disputarent, originem duxisse putandum est. In hanc autem videntur accipienda sententiam, illa quæ omnium ore habentur axiomata: omnis ars imitatur naturam: & omnis ars profecta est à natura: & nihil est in arte, quin prius fuerit in natura. Hinc igitur necesse est, ut homo capax rationis, & consilii plenus aliquam quasi ministram comitemque naturæ, cujus præsidio verum ac rectum de rebus iudicium ferre possit, nevé obscuris rerum involucris mens suffusa labarur, divino quodam consilio datam sibi ad id facultatem agnoscat, cum-

cumque hæc omnis virtus in ratione scientiaque differendi (quæ Dialectica ipsa est) contineatur, artem esse, eamque præstantissimam neminem vestrum ignorare facillè credam. Nam quid, quæso, moverit Platonem, ut eam apicem vocaret, nisi quòd omnium artium videretur præstantissima? Ad hæc autem, cum omnes artes, & disciplinas (quæ ut sunt re ipsa liberales, omnique etiã libero homine dignæ, ita honestissimo, & præstantissimo quoque nomine appellantur) ipsa quasi ministra, & comes prævia constituat, quis est forsan qui illam honestissimo, & ornatissimo etiã nomine fraudare contendat? Nemini, credo, dubium est, quin reliquarum artium dignitas apprimè commendetur; sed ita commendatur, ut per sese solas nullam profectò secum afferrent commendationem, si Dialecticæ artis præsidio carerent, neque ab ea tantum opis acciperent; siquidem hæc ita vim omnem diligenter quavis de re differendi complectitur, ut in veris à falso fecernendis cumulatisimè, rectissimèque illarum omnium actus instituat, & rationes. Sanè Platonem solitum dicere accepimus, solam Dialecticam scientiam nominari debere, propterea quòd hæc sola sine præsidio reliquarum sua principia demonstraret. Quare ego cæterarum disciplinarum parentem appellare non dubitaverim. Quis enim tam leviter est eruditus, qui nesciat, quanto fuerit ubique pretio, quanto honore habita, quantoque itidem ejus fuerit æstimata utilitas? Si rem enim paulo altius repetamus, tanto in honore, & pretio ductam fuisse reperiemus, ut non sine causa, eademque honestissima, optima, & præstantissima ingenia suum studium ad eam ediscendam, excolendamque contulisse videantur. Atque ut hujus rei præclarissimum quoddam afferam testimonium, certè Zenon ille Stoicorum parens acutissimus, juxtaque prudentissimus, cum jam satis artibus operam navasse, seque non vulgariter profecisse cognovisset, noluit tamen in Dialectica præcipuam operam non locare. Tanta erat in Zenone æstimatio, tamque ardens in rem Dialecticam studium! Neque verò id vobis (Auditores ornatissimi) mirum videri debet; optimè enim norat vir experientissimus, & callentissimus quantam utilitatem, quantamque commo- ditatem ex ejus studio parare sibi homines possent. Nam
si-

simulac: hominum mentibus diligenter imbibitur, quid non amabo, efficit? Quid commoditatis, quid honestæ etiam oblectationis in rerum usu, atque exercitatione per omnes vitæ rationes Dialectica non parit? Quid enim, quæso, utilius, quam eam artem rectè quavis de re disserendi tenere, cujus præsidio magnos in quavis alia facultate progressus facere, maximumque doctrinæ, sapientiæque fructum capere quis facile possit? Compertum quidem omnibus haberi reor, quantum commodi, & jucunditatis naturæ hominum afferant cætera scientiæ ac disciplinæ, quantum sit earum usus in rebus gerendis, & quanta ab eis utilitas ad rerum administrationem procuracionemque capiatur: ita demum ut ab ipsis divitiæ, honores, fama, & reliqua fortunæ bona, vel oriantur, vel cumulentur. Et ut verba in pauca conferam, ita tandem illarum utilitas commendatur, ut tum fore beatas, fortunatasque Respublicas dicerent, ubi artium disciplinarumque studia colerentur. Ac ne multis hujusce rei morer testimoniis, tamdiu legimus floruisse Atheniensium Rempublicam, quamdiu Solonis præclarissimi, & sapientissimi Philosophi accepimus tenuisse disciplinam. Si tanta ergo commoda, atque emolumenta, si tantam felicitatem aliæ pariunt disciplinæ, quanta secum afferre Dialecticam putabimus, cum hujusce artis præsidio destituti, ad alias artes, scientiasque penetrandas, tractandasque accedere non valeamus? At mihi aliquis videtur dicturus: quæ potest esse in Dialectica utilitas, & oblectatio, cum tota ferè spinosa sit, & præceptionum scopulis acutissimis discantium animos, mentesque collidat, in cujus studio ita molesto efficitur tædio propter tot definiendi, dividendi, demonstrandique regulas, ut non nisi magnos gravissimosque capiamus labores? Fateor quidem (Auditores optimi) ingenti nos affici molestiâ & summos, durissimosque exantlare labores, dum in unius Dialecticæ studiis versamur. Non ego inficias ierim Auditores; verum necessarios maxime, & opportunos, & præmio magno dignissimos sustinemus labores. Quorū enim quisque est, qui ad magna se pervenire sine labore contendat? Reliquas enim disciplinas, quis, nisi sedulam, ac strenuam operam Dialecticæ dederit, atque impensis in ea laboribus non contem-

nec-

nendis, sese comparaturum speraverit? Volvitè, quæso vobiscum dignam illam Venufino ore sententiam: *Nil sine magno vita labore dedit mortalibus.* Neque minus ad rem facere videtur illud:

Qui studet optatam cursu contingere metam.

Multa tulit fecit que puer, sudavit, & alfit.

Et ne tantum Ethnicos Scriptores in medium afferre videamur, divini quoque spiritus sententiam in memoriam vestram revocate. *Qui adit scientiam, adit & laborem.* Huc etiam accedit, quod eam proculdubio, quæ ab aliis oritur disciplinis, non caperemus oblectationem, nisi hæc artium præclarissimæ fulgentissimam suam facem aliis omnibus prætulisset disciplinis. Ergo cum hæc ita sint, uti verè sunt, debemus omnes nervos ad hoc quidquid sit in Dialectica pulveris, & laboris superandum contendere, atque omni cura, cogitatione denique omni incumbere, ut illius deinde præsidio instructi cæterarum artium, scientiarumque interiora & arcana speculemur; ritemur, perscrutemur. Nam si Philosophum Dialectica lateat, non profectò rerum causas, ortus, & interitus noscet: nec Astrologus celeres siderum motus diligenter spectabit: nec Medicus hominum valetudinem, & incolumitatem, ut præcipuum scopum intuebitur: nec Jurisconsultus facile, & expedite leges interpretabitur; quæ omnis Reipublicæ stabilissimum planè dixerim firmamentum: neque demum Theologus cælestia, & arcana penetrabit. Atque ut hæc facile ita esse intelligatis, apertissimo Tullii testimonio comprobentur. Cum enim Servium Sulpicium omnibus non ejusdem modò ætatis Jurisconsultis, sed iis etiam, qui ante eum fuerunt, præferre vellent, statim adjecit causam, nunquam scilicet eum ad tantam juris scientiam fuisse perventurum, *nisi eam didicisset artem, quæ doceret rem universam tribuere in partes, latentem explicare, definiendo, postremò habere regulam, qua vera & falsa judicentur.* Poteram (ornatissimi Auditores) ex hoc tantum Ciceronis loco novam mihi copiam parare dicendi; sed ne nimis longus esse videar, neve molestiæ potius vobis sim, quam voluptati, ulterius progrediar necesse est. Verum etsi multis consultiò supersedeam testimoniis, præclarum tamen illud Platonis tacitus præterire nullo modo possum. Septimo enim de Repu-

B

bli-

blica fieri non posse ait, ut intellectus sine Dialectica rem aliquam attingat. Atque hæc ita esse, ipse rerum usus & exercitatio nobis manifestè demonstrat. Sin autem minus, animadvertite, quæso, Magnum illum Parentem Augustinum, quo nemo unquam in disserendo subtilior, aut efficacior fuit, undè igitur illam ingenii vim, disputandique subtilitatem, qua olim omnes superabat, nisi ex utili Dialecticæ fonte hausisse existimabitis? Angelicum Thomam in disserendi etiam arte peritissimum, omnique scientiarum genere ad miraculum usque doctissimum; nunquid tantam divinæ sapientiæ supellestem sine Dialecticæ peritiâ comparasse cogitatis? Minimè verò id quidem. Imò ad ejus minutissima scrutanda, & observanda præcepta eò validius incubuit, quò ad cœlestis disciplinæ thesauros necessariam prorsus esse existimavit. Quapropter quàm sit Dialectica necessaria, vel ex iis omnibus, quæ paulo ante memoravimus quivis facile potest intelligere, cum ea sit instrumentum ad cæteras artium, quippè quæ magnos faciunt viros, & ad multa idoneos. Est enim illa quædam vis & ad cognoscendum, & ad rectè judicandum, quæ omnium scientiarum penetrabilia eâ subtilitatis industriâ perscrutatur, ut nullus sit in scientiis locus reliquus, quò non hujus præclarissimæ artis cognitio, & exploratio pervaserit. Ac proinde qui in hac arte scientiaque præstiterunt, iis in omni benè constituta Republica magnæ laudes, magnique honores sunt habiti, atque amplissima præmia tributa, cujus quidem artis professio Philosophorum propria existimatur, cum eam à Philosophorum principe Aristotelè, si non prorsus inventam, aliqua saltem ratione excogitam censeamus. Magnæ sunt profectò Aristotelis, quamvis Ethnico, habendæ gratiæ, utpote qui prima symbola in hanc artem excolendam ornandamque contulerit, in qua multum sanè posterorum utilitati consuluisse visus est. Verùm maxima sunt habendæ, innumeraque etiam laudes tribuendæ splendidissimo Catholicæ Fidei Athletæ, cujus Scriptorum clypeo militans Ecclèsia Hæreticorum tela elidit, Angelico scilicet Thomæ, qui laudatam à nobis disciplinam ignorantia tenebris delitescentem, sibi, & omnibus usque adeo instauravit, ut non immeritò *LINGUA ARISTOTELIS* appelletur. Si enim illius commentariis facem Sanctus Doctor non admovisset,

obscu-

obscurus Peripateticorum ille princeps videretur ineptire; nam cum ante Divum Thomam esset ignotus, ipsius deinde industria fuit agnitus, atque in publicum protrusus, ita ut sapientissimus quoque Doctor hujusce artis inventor propemodum esse videatur. O mirum egregiumque Thomæ facinus! Tu veluti Doctorum compendium relegatas exulantesque disciplinas ad Literariæ Reipublicæ Academias in sua tanquam habitacula quodam quasi postliminio reduxisti. Tu Philosophiam omnem & Theologiam, ne dicam tantum Dialecticam, paulo ante in obscuris jacentes, judicio, & auctoritate tua non modò in lucem revocasti, sed omnibus ita numeris absolutas cunctis Orbis Academiis collocasti, easque excipiendas, excolendasque reliquisti, ut nihil sit nobis hac in parte desiderandum. Suspiciere jam in Cœlum licet, & securis contemplari astra luminibus non ut pecudum, & aliorum animantium ritu in humum visus trepidos figentes. Sed ne tandem longius mea sensim excurrat oratio, si fortunatas, & gloriâ dignas, ut antea memoravimus, prædicabant olim Civitates, in quibus literarum studia florent, quid de Urbe Valentina nostra omnium parente, & altrice dicam? Certè non parvum felicitatis gloriæque cumulum illi accessisse fatendum est: quandoquidem amplissima in ea viget Academia, quæ eruditissimos doctissimosque tulerit & ferat viros, qui non Dialecticam modò, sed omnes etiam artes, ac disciplinas magno omnium nedum indigenarum, verùm & alienigenarum fructu, & admiratione tractarint, & tractent. Neque verò vos morari velim, Auditores, in commemorando quot, & quantos in Dialecticæ, & aliarum disciplinarum studiis amplificandis orandisque diligentissimos, & literatissimos tulerit, & habuerit Schola Valentina viros. Sed tantum duo illa Academiæ lumina, Patriæque ornamenta Joannem Gelidam Civem nostrum egregium, & Petrum Joannem Nunnesium nominabo; quorum ille ob multiplicem, & solertissimam, Philosophiæ cognitionem, cui sanè Græcæ linguæ & literarum omnium peritiâ adjecit non vulgarem, in Parisiensi Schola ejus facultatis Professor clarissimus audivit. Vir profectò qui ob præclarissimas animi dotes, ingenique doctrinam, Lutetiæ primùm Ludo, deinde Burdigalæ Prefectum esse meruerit. Hic verò doctissimas, & eloquentissimas

Dia-

Dialecticæ, & Rethoricæ lucubrationes, uberrimosque Philosophiæ fructus in nostra, & aliis amplissimis Academiis, ingenii, & eruditionis suæ monumenta dedit. Vir sanè, ut verbis utar eruditissimi Gasparis Scioppii, Philosophorum, & Philosophiæ peripateticæ facillè princeps, & interiore Græcarum, & Latinarum literarum notitia, sermonisque elegantia nemini secundus. Et quidem meritò. Eo enim uno habet Academia Valentina, quem possit cunctis Literariæ Reipublicæ Dialecticis, Philosophis, Latinis, & Græcis scriptoribus cum maxima accessione gloriæ sine dubio comparare. Possèm hoc loco (Viri ornatissimi) in hujus Athenæi laudes, honoresque summos referendos excurrere; sed reprimam me, ne genus causæ confundam, neve extra causam aliud agere videar. Tum quia si ego præstare adniterer, ejus amplissimas, præstantissimasque laudes deterrere ingenii culpâ viderer. Quare satis superque extollunt, summisque etiam laudibus efferunt tot, tantique viri, quos hæc depictos intuemini, quippè qui omni virtutum scientiarumque suppellectili ornatissimi, è fecundissimo hujus Scholæ sinu prodire, Apocalypseos præsertim ille Penniger, extremi Tuba judicii, Valentinus Vincentius Ferrerius Academiæ hujus Conditor, spectatusque Patronus, qui quidem

—— micat inter omnes,

—— velut inter ignes

Luna minores.

Hactenus hæc tantùm attigisse fas sit; at cum tempus admonet, ut de iis rebus, quas acturi sumus recordemur, finem jam dicendi faciam, ne ab instituto defecisse videar, neve diutius vos meo dicendi genere, nulla orationis amplitudine compacto detineam. Vos tandem studiosi Adolescentes, videte qualis, & quanta sit Dialecticæ præstantia: animadvertite utilitatem: nullis terreamini molestiis: nullisque parcatis laboribus. Cognoscite, quæso, mecum necessitatem, atque ad hanc cæterarum disciplinarum parentem consequendam, quantum vires vestræ tulerint, incumbite, invigilate, sudate. Me certè vobis comitem, ac socium fore polliceor. Agite tandem, nostra res agitur: nobis, ut ille ait Vetus Comicus, aramus: nobis ferimus: nobis eisdem metimus: nobis denique iste pariet læticiam labos.

DIXI.